

Nyttor med ekologiskt lantbruk – enligt de senaste rönen

Ekologiskt lantbruk har många nyttor; det gynnar miljön, ökar djurvälståndet, ger hälsosam mat, håller landsbygden levande och ökar lönsamheten i hela det svenska lantbruket. Ekologiskt lantbruk är bra för hela Sverige och bör vara en viktig del i utvecklingen av svenskt lantbruk, särskilt då efterfrågan på ekologisk mat ökar kraftigt och produktionen inte växer i samma takt. Här presenteras de många nyttorna grundat på de senaste forskningsrönen.

Ökad biologisk mångfald

Avsaknaden av bekämpningsmedel, varierande växtföljder och det faktum att djuren betar mer gynnar artrikedomen. Det finns många forskningsstudier som visar att vilda växter, pollinerare, markorganismer och fåglar mår bra av ekologisk odling.^{1 2 3 4} Artrikedomen är värdefull i sig men den leder också till ökad pollinering av grödor, minskat behov av kemiska bekämpningsmedel och förbättrade markfunktioner som växtnäringsupptag – funktioner som är livsviktiga för matproduktionen och oss människor.

Senaste åren har flera larmrapporter kommit om att antalet insekter och fåglar minskar kraftigt i jordbrukslandskapet. Samtidigt vet vi att ekologiska lantbruk har 30 procent fler arter än

1. Does organic farming reduce environmental impacts? – A meta-analysis of European research; H.L.Tuomisto, I.D.Hodge, P.Riordan, D.W.Macdonald. Journal of Environmental Management Volume 112, 15 December 2012, Pages 309-320
<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0301479712004264>

2. <http://advances.sciencemag.org/> on March 21, 2017, Organic agriculture in the twenty-first century John P. Reganold* and Jonathan M. Wachter, natureplants PUBLISHED: 3 FEBRUARY 2016! | ARTICLE NUMBER: 15221 | DOI: 10.1038/NPLANTS.2015.221
www.nature.com/reprints.

3. Many shades of gray—The context-dependent performance of organic agriculture Verena Seufert^{1,2*} and Navin Ramankutty^{1,2}
<http://advances.sciencemag.org/> on March 21, 2017 The journal is published by the American Association for the Advancement of Science (AAAS), 1200 New York Avenue NW, Washington, DC 20005

4. Why do (don't) we buy organic food and do we get what we bargain for? Ruben Hoffmann & Maria Wivstad, 2015, SLU, EPOK – Centre for Organic Food & Farming https://www.slu.se/globalassets/ew/org/centrb/epok/dokument/konsumentsyntes_web.pdf

konventionellt jordbruk.⁵ Ekologiskt lantbruk bidrar genom sin höga biologiska mångfald till att uppnå miljömålet Ett rikt odlingslandskap.⁶

Inga kemiska bekämpningsmedel

En tydlig miljö- och samhällsnytta med ekologisk produktion är avsaknaden av syntetiskt framställda kemiska bekämpningsmedel. Ett fåtal biologiska bekämpningsmedel används i ekologisk frukt-, bär- och grönsaksodling. Annars används förebyggande åtgärder som till exempel att växla grödor från år till år. Enligt Jordbruksverket minskar dagens ekologiska odling användningen av bekämpningsmedel med mellan tre och 30 procent beroende på produktionsområde.⁷ Miljönyttan är bland annat ökad mångfald. Samtidigt minskar den ekologiska odlingen hälsoriskerna och samhällskostnaderna som bekämpningsmedelsanvändningen medför.

Bekämpningsmedel kan ha en direkt negativ hälsoeffekt på den som använder medlen men kan även spridas vidare till vattendrag, sjöar och grundvatten där de orsakar skador på växter och djur och utgöra ett hot mot dricksvattenkvaliteten.⁸ Det är dyrt att rena dricksvatten från bekämpningsmedel. Ett lokalt exempel från Gotland visar att det kostade 35 miljoner för att rena dricksvatten från dessa rester.⁹ Ekologiskt lantbruk är därför ett viktigt verktyg för att uppnå miljömålet Giftfri miljö.

Hälsoaspekter

Avsaknaden av bekämpningsmedel innebär fördelar för folkhälsan och för den som jobbar med produktionen. Forskning pågår för att undersöka direkta hälsofördelar med ekologisk mat. Det man hittills sett är ett högre innehåll av antioxidanter och omega 3 fetter och lägre innehåll av kadmium.¹⁰

Klimatåtgärder

Det finns flera viktiga åtgärder inom det ekologiska jordbruket som minskar klimatpåverkan. Forskning visar att omställning till ekologiskt ger mer organiskt material i marken det vill säga att marken binder mer kol. Anledningen är en kombination av odlingsåtgärder; stort inslag av fleråriga grödor, mindre andel av ettåriga grödor, varierade växtföljder, stor återförsel av skörderester och fånggrödor samt väl avvägd användning av stallgödsel.^{1,2,3,4}

⁵ Land-use intensity and the effects of organic farming on biodiversity: a hierarchical meta-analysis
<https://besjournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1365-2664.12219>

⁶ 1 Ekologiskt lantbruk, biologisk mångfald och ekosystemtjänster – i ett landskapsperspektiv. Sveriges Lantbruksuniversitet:
http://www.slu.se/Documents/externwebben/centrumbildningar-projekt/epok/Publikationer/mngfaldsyntes_webb.pdf

⁷ Behov av nya mål och åtgärder för ekologisk produktion i landsbygdsprogrammet. Jordbruksverket:
<http://www.jordbruksverket.se/download/18.7cc87f191379870d4318000879/M%C3%A5l+f%C3%B6r+ekologisk+produktion+2014-2020,+Jordbruksverket+20120530.pdf>

⁸ Tillståndet i sjöar och vattendrag. Centrum för Kemiska Bekämpningsmedel, SLU. <http://www.slu.se/sv/centrumbildningar-och-projekt/kompetenscentrum-for-kemiska-bekampningsmedel/information-om-bekampningsmedel-i-miljon1/tillstandet-i-sjoar-och-vattendrag/>

⁹ 35 miljoner för rening av bekämpningsmedel. Region Gotland. <http://www.gotland.se/37008>

¹⁰ ORGANIC FOOD – food quality and potential health effects. A review of current knowledge, and a discussion of uncertainties Axel Mie & Maria Wivstad, 2015 SLU, EPOK – Centre for Organic Food & Farming
http://www.slu.se/globalassets/ew/org/centrb/epok/dokument/organic_food_quality_and_health_webb.pdf

Genom att avstå från konstgödsel minskas också det ekologiska jordbrukets beroende av fossil energi. Detta eftersom konstgödselproduktionen är en energikrävande process som i dag huvudsakligen använder fossil energi. I ekologiskt lantbruk binds kväve från luften genom kvävefixerade växter. Även detta kväve måste hanteras varsamt för att inte leda till skadliga utsläpp. Ekologiskt jordbruk är inte heller, som man tidigare påstått, mer beroende av drivmedel för traktorer och arbetsredskap enligt en rapport från LRF-konsult.¹¹ Ekologiskt lantbruk minskar alltså användningen av fossilenergi och ökar dessutom markkolet.

Trots klimatåtgärder i det ekologiska lantbruket så går det inte att ändra på alla källor till klimatgaser, som till exempel matsmältningen hos kor och lamm. Så, för att minska matens klimatpåverkan är det också viktigt att äta mer vegetariskt. Skillnaden i klimatutsläppen från ekologisk produktion jämfört med konventionell är inte entydlig. Utsläppen varierar mer mellan enskilda gårdar beroende på vad gården producerar och vilka åtgärder som vidtas.

Minskad risk för näringsläckage

I ekologiskt lantbruk används endast organiska gödselmedel. Det kan ibland vara svårare att styra exakt till grödans upptag. Men överskottet av växtnäring är generellt lägre i ekologisk odling (tillförd näring minus näring i skörden).¹² Det gör att risken för växtnäringsläckage till sjöar och hav minskar. Ekologiskt lantbruk är därför ett verktyg för att uppnå miljömålet *Ingen övergödning*.

Minskad miljöpåverkan från import

Svenska konsumenter minskar sina fotavtryck i andra länder när de väljer eko till exempel genom att det leder till minskad användningen av bekämpningsmedel i importlandet.

Den ökade försäljningen av Kravmärkta bananer, kaffe och andra varor från tropiskt jordbruk hjälper Sverige att nå målen om att landets miljöpåverkan inte ska exporteras samt målen i politiken för global utveckling, den så kallade Agenda 2030.

Ökad djurvelfärd

Alla djur i ekologisk produktion går ut för att beta, picka eller böka. De har större utrymme i stallarna och bättre möjligheter att bete sig naturligt. Jordbruksverket gör bedömningen att de ekologiska reglerna bidrar till högre djurvelfärd jämfört med djurhållning som sker i enlighet med det svenska djurskyddsregelverkets miniminivå. Ännu större blir skillnaden i djurvelfärd om man jämför med andra länder än Sverige, eftersom att vi har ett förhållandevis gott djurskydd. För djurslagen gris, värphöns och slaktfjäderfä är skillnaderna mellan konventionell och ekologisk djurhållning i Sverige särskilt stora.¹³

¹¹ <https://www.lrfkonsult.se/Global/Lantbrukets%20l%C3%B6nsamhet%20-%20juni%202017/Lantbrukets%20l%C3%B6nsamhet%20Ekospecial%20juni%202017.pdf>

¹² Källa: Ekologisk produktion – möjligheter att minska övergödning. Maria Wivstad et al <http://www.slu.se/sv/centrumbildningar-och-projekt/epok-centrum-for-ekologisk-produktion-och-konsumtion/forskning/vad-sager-forskningen/vaxtnaring-godsel-lackage-mm/>

¹³ Behov av nya mål och åtgärder för ekologisk produktion i landsbygdsprogrammet. Jordbruksverket: <http://www.jordbruksverket.se/download/18.7cc87f191379870d4318000879/M%C3%A5l+f%C3%B6r+ekologisk+produktion+2014-2020,+Jordbruksverket+20120530.pdf>

Betesbaserad produktion

Djur i ekologisk produktion måste hämta större delen av sitt foder på bete under sommarhalvåret (enligt KRAV-reglerna). Det gör att djuren mår bra och betesmarkerna blir fler, vilket gynnar alla de utrotningshotade växter och djur som lever i betesmarkerna. Bete är ett klimatsmart foder då gräsmarker binder kol och vallodling släpper ut mindre växthusgaser än annan foderproduktion. Djur i konventionell drift som går ut behöver inte föda sig på betet.

Eko håller svenska landsbygden levande

Ekologisk produktion har bättre möjlighet att långsiktigt bidra till en levande landsbygd än vad motsvarande konventionell produktion har tack vare bättre lönsamhet. Särskilt tydligt är det i skogs- och mellanbygd där lantbruket är särskilt pressat ekonomiskt.⁶ Ekogårdar är i genomsnitt större än konventionella. Kvinnor och fler yngre arbetar med ekologiskt lantbruk. Det bidrar till framtidstro.

Eko viktigt för turism och gårdsbutiker

Ekologiska gårdar har en högre andel kombinationsverksamhet inriktad mot turism och gårdsförsäljning. Cirka 12 procent av de ekologiska mjölkgårdarna sysslar med förädling eller gårdsförsäljning. Motsvarande siffra för det konventionella är 4 procent. Cirka 18 procent av de ekologiska mjölkgårdarna driver turismverksamhet jämfört med 13 procent för de konventionella.⁶

Ekologiskt driver konsumtion av svensk mat

Den konsument som väljer eko i butiken väljer i högre utsträckning svenskt. Det beror på att det sällan finns importerade alternativ i butik. Köper man till exempel ekokött handlar man i praktiken uteslutande svenskt kött. Det visar flera undersökningar från Ekoweb.⁶ På samma vis ökar andelen svenska livsmedel när offentliga kök väljer mer ekologiskt.¹⁴

Sverige har konkurrensfördelar för eko

De naturliga förutsättningarna för ekologisk odling som klimat, tillgång på mark och vatten, få skadeinsekter, stark hemmamarknad och modernt ekologiskt lantbruk ger Sverige goda förutsättningar att odla ekologiskt. Detta är en konkurrensfördel gentemot andra länder. Det ger oss goda exportmöjligheter vilket skulle kunna öka lönsamheten i svenska livsmedelsföretag.

Ekologiskt ger merbetalning till bonden

Ekologiskt är det enda större miljö- och djuromsorgskonceptet som idag ger tydlig merbetalning i bondeled för kollektiva nyttigheter. Eko har lyckats nå ut på marknaden och bevisligen är allt fler konsumenter villiga att betala för nyttorna. Det finns många studier som visar på affärsnyttan för svenskt lantbruk med mer eko. Enligt en rapport från LRF skulle svenskt lantbruk tjäna fyra miljarder mer om 50 % av lantbruket drevs ekologiskt.¹⁵ Sverige har konkurrensfördelar i ekologisk produktion

¹⁴ <http://ekolantbruk.se/pdf/148609.pdf>

¹⁵ <https://www.lrf.se/politikochpaverkan/marknad-och-mervarden/ekologiskt/okad-svensk-ekologisk-produktion/har-ar-foldrarna/>

jämfört med stora delar av världen och den globala marknaden är stark och växer stadigt. Även LRF-konsult visar i sina kalkyler att lönsamheten är bättre.¹⁶

Tydlig nytta för skattebetalare

Nyttan av miljöersättningen till ekologiskt lantbruk är tydlig för skattebetalare, då den resulterar i mer svenskproducerad ekologisk mat i butik och friskare natur. Miljöersättningen och konsumentens merbetalning ger tillsammans bonden betalt för merjobbet att producera ekologiskt.

Finns det inga nackdelar med ekologiskt?

Ekologiskt lantbruk är inte fulländat men det är en innovationsmotor för utvecklingen av ett hållbart jordbruk. Det finns absolut utmaningar att jobba med, till exempel kretsloppet av växtnäring, ogräskontroll och växtnäringsförsörjning i växtodlingen. Flera utmaningar är gemensamma med det konventionella jordbruket, till exempel beroendet av fossil energi och utsläppen av klimatgaser från åkermark och idisslande djur.

SLUTSATS:

Nyttorna väger över

Ekologiskt lantbruk ger många nyttor från ett och samma produktionssystem. Det bidrar till att Sverige når miljömålen och de globala målen i Agenda 2030. Det förenar ökad konkurrenskraft i livsmedelskedjan med miljönytta, helt enligt målen för den av riksdagen beslutade livsmedelstrategin.

Samtidigt som natur, djur och människor mår väl gynnas konkurrenskraften i svenskt lantbruk. Sverige bör utforma förslag som hela riksdagen kan stå bakom på hur svenskt ekologiskt lantbruk kan utvecklas, hur tillväxten på marknaden ska mötas med svenskt ekologiskt, hur omläggningen kan öka och exporten ta fart. Låt oss inte missa en riktigt bra affär för Sverige och svenskt lantbruk!

¹⁶ <https://www.lrf.se/politikochpaverkan/marknad-och-mervarden/ekologiskt/okad-svensk-ekologisk-produktion/har-ar-foldrarna/>